

Purvīša balvas eksperte Daina Auziņa: 'Mākslas balvas ietver neparedzamību'

Lai gan prestižākais mākslas apbalvojums Latvijā – Purvīša balva – tiks pasniegts tikai pēc gada, tomēr jau tagad ekspertu darba grupa neatlaidīgi strādā, lai ik ceturksni izvirzītu spilgtākos mākslas notikumus Latvijā. Mākslas zinātniece un Purvīša balvas eksperte Daina Auziņa dalās pārdomās par Purvīša balvas nozīmi mākslā.

Purvīša balvas ekspertu pulkā esat pirmo reizi. Ko Jums kā mākslas vēsturniecei tas nozīmē?

Vienmēr esmu sekojusi līdz aktuālajiem mākslas procesiem, tostarp Purvīša balvas nominācijām, salīdzinot ekspertu viedokli ar savējo un diskusijās apspriežot to ar kolēģiem. Balvas izvirzīšanas mehānisms, manuprāt, ir vietējiem mākslas procesiem ļoti labvēlīgs, ja to uztver kā sava veida intelektuālu spēli. Ļoti priecājos, ka man tagad tajā ir iespējams piedalīties kā vienam no septiņiem ekspertiem!

2015. gada februārī tika pasniegta jau ceturtā Purvīša balva. Kāds ir Jūsu vērtējums par iepriekšējā perioda nominantiem - vai ir kāds darbs vai izstāde, kas īpaši spilgti palikusi atmiņā?

Kopš 2007. gada, kad pirmā balvas ekspertu grupa uzsāka savu darbu, ir veikts kaut arī ne visaptverošs, tomēr sistemātisks Latvijas aktuālo mākslas procesu apzināšanas darbs, kas dažādos izvēsumos pieejams Purvīša balvas izdevumos un mājas lapā. Vērtēju to kā ļoti nozīmīgu ieguldījumu vietējo mākslas procesu dokumentācijā. Katra atsevišķā nominācija, protams, ir diskutējama, tomēr ievēribas cienīga. Reizēm esmu priecājusies, citkārt bijusi pārsteigta vai pat saērcināta par ekspertu izvēlēm, taču mākslas balvas vienmēr un visur ietver neparedzamību, pat tad, ja ir zināmi konkrēto ekspertu vērtību kritēriji. Šķiet, ka visnepārejošākā atšķirīgā viedokļa sajūta man ir saistīta ar Sarmītes Māliņas un Kristapa Kalna izstādes „Pacieties” (2012) neiekļūšanu fināla astotniekā.

Kā izstāžu kuratore esat sadarbojusies ar vairākiem latviešu māksliniekam. Kā Jūs raksturotu tipisku latviešu mākslinieku? Vai ir kādas kopīgas iezīmes, kas piemīt tikai latviešu māksliniekam?

Kā kuratore esmu vienlīdz daudz strādājusi ar dzīvu un mirušu mākslinieku izstādēm, un mana pieredze ar nelatviešiem pieder pie šīs otrās kategorijas. Tāpēc jebkādi salīdzinājumi pēc mākslinieku etniskās piederības no manas puses varētu būt uzjautrinoši. Attiecības ar katru cilvēku, katru mākslinieku veidojas atšķirīgi. Strādājot pie izstādēm, vienmēr orientējos uz rezultātu, sadalot atbildības - ko šajā procesā uzņemos es, ko mākslinieks. Man ir svarīgi strādāt ar autoriem, kuri ar savu domāšanu un domas realizāciju mani pārsteidz, rada paliekošu piedzīvojuma un notikuma sajūtu. Viņu talanta vai personības iezīmju saistību ar latvisko izcelsmi nekad neesmu analizējusi.

Kā vērtējat mākslinieku vidi Latvijā? Kas ir tās tēmas un vēstījumi, ko visbiežāk mākslinieki pauž savos darbos?

Mākslinieku vide Latvijā, lai gan šaura, tomēr ir gana dinamiska un uzrāda atšķirīgus interešu un vērtību vektorus - no dažāda līmeņa tradicionāliem estētiskiem uzstādījumiem līdz mākslinieciskai pētniecībai un konceptuālai ideju tīrībai vizuālā valodā.

Kā vērtējat mākslinieku pieeju problemātisku jautājumu atspoguļošanā? Vai māksliniekam vispār ir jāpauž sava nostāja par politiskām un sociālām aktualitātēm?

Domāju, ka lielākā daļa mākslinieku pievēršas jautājumiem, kas viņiem šķiet problemātiski, arī tad, ja tie ir formas jautājumi. Būtiski, ka mākslinieki savos darbos risina tieši tās tēmas, kas viņiem ir organiskas. Ja tās ir sociālpolitiskās aktualitātes, tad, protams, sava nostāja jāpauž. Taču īpaši mudināt māksliniekus reflektēt par sociālpolitiskām nebūšanām, manuprāt, ir aplami.

Kas, Jūsaprāt, ir mākslas galvenā vērtība?

Mākslas vērtību rada skatījums. Pirmkārt, mākslinieka skatījums uz tēmu, ko viņš risina savā darbā, otrkārt - skatītāja skatījums, tas, kā viņš darbu redz, tulko, interpretē.

Vai mākslu vispār iespējams objektīvi novērtēt? Kā piešķirt labāko vērtējumu?

Mākslas vērtēšanai nozīme ir tikai diskusijā, kas liek formulēt viedokļus, bet nepretendē uz patiesību pasludināšanu.

Objektivitātes vai patiesības kategorijas mākslas vērtējumā ir neiespējamas. Lai cik liela autoritāte piemistu kādam vērtējumam vai balvai, vērā jāņem gan konkrētās balvas institucionālais konteksts, gan, plašāk raugoties, arī laikmeta idejisko strāvojumu fons.

Kā, Jūsaprāt, mainījusies māksla pēdējo desmit gadu laikā? Vai mākslas vide Latvijā atšķiras no mākslas vides citur pasaulē?

Dažādas mākslas balvas, biennāles, triennāles un tamlīdzīgi pasākumi, kas notiek ar zināmu regularitāti, iespējams, ir viens no labākajiem katalizatoriem pārmaiņām, kas notiek mākslā. Pēdējo desmit gadu ietvars, skatot to no Purvīša balvas pozīcijām, ir pārāk tuvs un īss laika nogrieznis, lai izdarītu vērā ņemamus secinājumus. Latvijas intelektuālā vide šajā desmitgadē nav būtiski mainījusies, līdz ar to procesus pamatā ietekmējuši vieni un tie paši spēlētāji. Pasaules mākslā kopumā vērojama lielāka dinamika, kas caur nozīmīgiem un plašu publicitāti iemantojušiem mākslas pasākumiem, caur kuratoru un mākslinieku veikumu ietekmē domas virzību un meklējumus daudz plašākā amplitūdā.

Savulaik kopā ar kolēģiem esat veidojusi un vadījusi dažādus izglītības programmu projektus, lai interesentiem būtu iespēja uzzināt kaut ko vairāk par mākslu Latvijā. Kā Jūs raksturotu mākslas cienītājus un izstāžu apmeklētājus Latvijā?

Jā, ilgu laiku mani pienākumi Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā bija saistīti ar izglītojošo darbu, un arī tagad, strādājot pie izstāžu projektiem, daudz domāju par interpretācijas jautājumiem.

Šī pieredze man rada sajūtu, ka pietiekami labi pazīstu sava muzeja auditoriju un, balstoties uz to, varu izvirzīt uzdevumus arī jaunas auditorijas piesaistei. Salīdzinoši maz ir izstāžu apmeklētāju, kurus interesē visplašākais piedāvājuma spektrs. Ir skatītāji, kurus interesē tikai atpazīstami vārdi, citus - konkrētas ievirzes mākslinieciskas parādības. Daļa auditorijas orientējas uz estētisku pieredzi, daļa uz jaunu zināšanu apguvi un daļa - uz analīzi. Attiecībās starp izstāžu veidotājiem un skatītājiem bieži iztrūkst dialogs, tāpēc reizēm var rasties iespaids, ka mūsu mākslas skatītāji ir bailīgi un mēmi, bet, manuprāt, viņu uzvedība ir spoguļattēls konkrētās izstādes komunikēšanas formai.

Ko Jūs novēlētu jaunajiem, topošajiem un esošajiem Latvijas māksliniekiem?

Būt pašiem, būt pašapzinīgiem un sastapt lielas iespējas.